

Crna Gora
SAVJET AGENCIJE ZA AUDIOVIZUELNE MEDIJSKE USLUGE
Broj: UP II 01-043/25-4/2
Podgorica, 23.06.2025. godine

Na osnovu čl. 143 stav 1 tač. 17 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama („Sl. list Crne Gore” br. 54/24) i čl. 126 stav 3 Zakona o upravnom postupku („Sl. list Crne Gore”, br. 56/14, 20/15, 40/16 i 37/17), rješavajući po žalbi privrednog društva „TDI Radio” d.o.o. Podgorica, koje zastupa Milena Pejović, advokatica iz Podgorice (zavedena kod Agencije za audiovizuelne medijske usluge pod br. UP II 01-043/25-4/1 od 14.05.2025. godine), Savjet Agencije za audiovizuelne medijske usluge na sjednici održanoj 23.06.2025. godine, donio je

RJEŠENJE

1. Mijenja se tačka 5. prvostepenog Rješenja Agencije za audiovizuelne medijske usluge br. UPI 04-043/25-73/5 od 30.04.2025. godine (ispravljenog Rješenjem br. UP I 04-043/25-73/6 od 08.05.2025. godine) i obavezuje privredno društva „TDI Radio” d.o.o. iz Podgorice da u pisanoj formi, obavijesti Agenciju za audiovizuelne medijske usluge o načinu (sadržaj, datum i vrijeme) objavljivanja informacije o izrečenoj mjeri iz tačke 1. pobijanog Rješenja, umjesto pogrešno označenog i obavezanog privrednog društva „AST” d.o.o. iz Podgorice.
2. U preostalom dijelu žalba privrednog društva „TDI Radio” d.o.o. iz Podgorice (zavedena kod Agencije pod br. UP II 01-043/25-4/1 od 14.05.2025. godine) odbija se kao neosnovana, a prvostepeno rješenje Agencije za audiovizuelne medijske usluge br. UPI 04-043/25-73/5 od 30.04.2025. godine (ispravljeno Rješenjem br. UP I 04-043/25-73/6 od 08.05.2025. godine) u preostalom dijelu ostaje nepromijenjeno.
3. Odbija se zahtjev punomoćnika emitera za naknadu troškova na ime sastava žalbe.
4. Ovo Rješenje će se objaviti na internet stranici Agencije za audiovizuelne medijske usluge www.amu.me.
5. Protiv ovog Rješenja može se pokrenuti spor pred Upravnim sudom Crne Gore.
6. Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Rješenjem Agencije za audiovizuelne medijske usluge (u daljem tekstu: „Agencija”) br. UPI 04-043/25-73/5 od 30.04.2025. godine, privrednom društvu „TDI Radio” d.o.o. iz Podgorice, emiteru opšteg radijskog programa „TDI radio” (u daljem tekstu: „Emiter”) izrečeno je upozorenje, kao upravno - nadzorna mjera zbog kršenja odredbe čl. 11 Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima („Sl. list Crne Gore”, br. 121/24, u daljem tekstu: „Pravilnik”), jer je dana dana 2. aprila 2025. godine, prilikom emitovanja programskog sadržaja pod nazivom „Antidepressiv” prekršio zabranu da se u radijskim i televizijskim programima ne smiju emitovati programski sadržaji kojima se potencira pripadnost određenoj grupi, opredjeljenje, stvarno ili pretpostavljeno lično svojstvo, kao oblik diskriminacije prema njima, odnosno obaveze emitera da izbjegava korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom.

Tačkom 3 pobijanog Rješenja emiteru je naloženo da usaglasi emitovanje programskih sadržaja u okviru radijskog programa „TDI Radio“, sa standardima definisanim u Zakonu o audiovizuelnim medijskim uslugama, podzakonskim aktima Agencije i izdatom Odobrenju za emitovanje.

Tačkom 4 pobijanog Rješenja emiteru je naloženo da, u skladu sa članom 181 stav 3 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama, u okviru radijskog programa „TDI Radio“, u programskom sadržaju „Antidepressiv“ objavi informaciju o izrečenoj mjeri iz tačke 1 pobijanog Rješenja.

U tački 5 istog Rješenja umjesto emitera, obavezano je drugo privredno društvo - „AST“ d.o.o. iz Podgorice, da u pisanoj formi, obavijesti Agenciju o načinu (sadržaj, datum i vrijeme) objavljivanja informacije o izrečenoj mjeri iz tačke 1. pobijanog Rješenja.

Agencija je postupajući po službenoj dužnosti, na osnovu člana 26 Zakona o upravnom postupku, dana 08.05.2025. godine donijela Rješenje (akt br. UP I 04-043/25-73/6 od 08.05.2025. godine) kojim je izvršena ispravka brojeva u uvodnom dijelu izvornog Rješenja br. UP I 04-043/25-73/5 od 30.04.2025. godine.

Privredno društvo „TDI Radio“ d.o.o. iz Podgorice, koga zastupa Milena Pejović, advokatica iz Podgorice, blagovremeno je podnijelo žalbu protiv prvostepenog Rješenja Agencije (zavedena kod Agencije pod br. UP II 01-043/25-4/1 od 14.05.2025. godine), zbog povrede pravila postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava.

U podnijetoj žalbi u bitnom se navodi da:

- „*pobijano Rješenje ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a naročito jer su u pobijanom Rješenju navedeni razlozi koji su nejasni i protivrječni dokazima kojima se Agencija služila prilikom donošenja pobijanog Rješenja.*“
- „*Agencija nije uvažila niti jedan argument iz pisanog izjašnjenja i u obrazloženju pobijanog Rješenja, našla je za shodno da Izjašnjenje tek samo konstatuje, citirajući svega par rečenica iz istog i to na način da je iste izvlačila iz konteksta, puko ih nabrajajući na način da se umanju njihova dokazna težina i značaj, u potpunosti zanemarivajući dokaze, koji su ključni za donošenje ispravne odluke u postupku.*“
- „*Agencija pogrešno navodi da 'vicevi koji su predmet postupka nisu predstavljali direktna uključivanja publike, već su ih iznosili voditelji', u kom dijelu zanemaruje navode iz Izjašnjenja, koji se potvrđuju i relevantnim dokazima (Nalaz sektora za nadzor), jer je u konkretnom riječ o vicevima koje su slali slušaoci, a koji su pročitani u emisiji, od strane voditelja.*“
- „*Navodi iz pobijanog Rješenja 'kada se humor zasniva na stereotipima o osobama sa invaliditetom, etičkim manjinama, osobama koje su pretrpjele tragične događaje, ili onima u stanju bolesti i zavisnosti - tada se dolazi do zone u kojoj se testira granica između slobode izražavanja i obaveze poštovanja dostojanstva drugih' nijesu tačni, obzirom da se prilikom čitanja viceva u emisiji nije vrijedalo, niti se na takav način moglo vrijeđati ičije dostojanstvo.*“
- „*Skretanjem pažnje emiteru na 'nedostatak profesionalne pažnje i odgovornosti' voditelja, Agencija nije ni uzela u obzir notornu činjenicu da su se voditelji konstatno ograđivali od sadržaja na način sto su isticali da pročitani vicevi nijesu zvaničan stav emitera.*“
- „*Agencija nije cijenila suštinu cjelokupnog postupka - da nije bilo nikakve diskriminacije, te da navodi da je emisija potencirala diskriminaciju određene grupe lica nisu utemeljeni na stvarnom sadržaju zabavne emisije „Antidepressiv“, već na pogrešnoj interpretaciji iste i isključivo ličnom doživljaiu donosioca pobijanog Rješenja.*“
- „*Agencija paušalno zaključuje da izjava o odricanju od odgovornosti (tzv. „disclaimer“) ne oslobađa emitera odgovornosti za sadržaj emisije i zanemaruje činjenicu da regionalna praksa, na koju je ukazano u izjašnjenju pokazuje drugačije.*“
- „*Agencija zanemaruje da 'disclaimer' koji se emituje na početku, tokom i na kraju svake emitovane zabavne emisije 'Antidepressiv', sadrži jasnu napomenu i glasi:*
'..Svrha ove emisije nije omaložavanje niti vrijeđanje bilo koga, već isključivo humor i zabava.'“

- „Agencija je učinila bitne povrede pravila postupka, jer prilikom donošenja pobijanog Rješenja nije utvrdila sve činjenice i okolnosti koje su bitne za odlučivanje u postupku, saglasno propisanom odredbom čl. 11, 12 i 22 st. 7 Zakona o upravnom postupku.“
- „Pobijano Rješenje ne sadrži egzaktne i povjerljive podatke, niti konkretne razloge koji opravdavaju donošenje upravno-nadzorne mjere, već se samo konstatuje navodno kršenje odredbe čl. 11 Pravilnika, uz pravno neutemeljeno poistovjećivanje sa presudom Evropskog suda za ljudska prava u slučaju 'Le Pen protiv Francuske', ne osvrćući se na brojne ukazane međunarodne dokumente, zakonodavstvo (lokalno, međunarodno i regionalno), što uključuje i Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Opštu deklaraciju o pravima čovjeka, presudu Evropskog suda za ljudska prava, i mišljenja na temu slobode izražavanja.“
- „Agencija je pogrešno i nepotpuno utvrdila činjenično stanje i imala površan pristup donošenju istog, između ostalog jer u dispozitivu pobijanog Rješenja u tački 5. navodi drugo privredno društvo (AST do.o.) umjesto emitera na kojeg se izrečena mjera odnosi, što implicira da konkretan slučaj sa njegovim specifičnostima nije valjano naliziran.“
- „Poistovjećivanje sadržaja emitovanog u emisiji "Antidepresiv" sa slučajem iz presude Evropskog suda za ljudska prava 'Le Pen protiv Francuske' predstavlja neprimjerenu i apsolutno pogrešnu pravnu analogiju, naročito kod činjenice da se u tom slučaju izražava politički stav o migracionoj politici i imigraciji romske populacije, odnosno da je riječ o govoru sa ozbiljnim političkim sadržajem, a ne govoru čiji je cilj izazivanje smijeha.“
- Navedena presuda ni po sadržaju, ni po kontekstu, ni po namjeri ne sadrži elemente koji bi mogli proizvesti slične pravne posljedice, jer programski sadržaj emisije „Antidepresiv“ koji je predmet pobijanog Rješenja, ne predstavlja političku izjavu, niti poziv na promjenu javne politike ili uticaj na javno mišljenje u Crnoj Gori - već je riječ o bezazlenom čitanju viceva i to na međunarodni dan šale. Zbog raznovrsnosti slušalačkog tijela i tema, često se diskutuje i o određenim 'marginalnim grupama', nacionalnim manjinama, vjeri, nacionalnosti ili ljudima različitih etničkih pripadnosti što se ni u kom slučaju ne smije dovesti u vezu sa vrijeđanjem ili nepoštovanjem bilo koga već je sve zabavnog i humorističkog karaktera.“
- Emisija „Antidepresiv“ je humorističkog sadržaja, bez namjere podsticanja nasilja, netrpeljivosti ili diskriminacije, a sporni vicevi su pročitani isključivo u namjeri izazivanja smijeha.“
- „Agencija nije sudski organ, niti su joj data takva zakonska ovlašćenja i samim tim nije stručna, niti kompetentna niti obučena da prilikom donošenja pobijanog Rješenja primjenjuje standarde iz (npr. trostepeni test) Evropske konvencije za ljudska prava u cilju procjene opravdanosti ograničenja slobode izražavanja iz člana 10 pomenute Konvencije.“
- „U pobijanom Rješenju nije jasno objašnjeno niti pravilno obrazloženo kako su tačno ispunjeni uslovi svakog propisanog standarda u odnosu na sadržaj iznesen u emisiji „Antidepresiv“.“
- „Agencija je pogrešno i nepotpuno utvrdila činjenično stanje i propuštanjem da cijeni činjenicu da to što se nekom programski sadržaj može činiti uvredljivim, ne isključuje automatski njegovu umjetničku formu u svojstvu humora, jer je upravo humor vica bez zlobe, neagresivan, te nij eopterećen najerom da se bilo ko omalovaži ili uvrijedi.“
- „Sadržaj zabavne emisije „Antidepresiv“ je isključivo humorističkog karaktera, a nikako da omalovažava ili vrijeđa bilo koju društvenu grupu, bilo koja lica, bilo koje pripadnike bilo koje nacionalne manjine.“
- „Emisija „Antidepresiv“ oslanja se na ironiju, doskočice i onu vrstu humora koju većina slušalaca prepoznaje i očekuje. Emisija je takvog karaktera da ne postoje nikakve barijere niti diskriminacija bilo kakve grupe ili pojedince, obzirom da sav sadržaj koji je pripremljen ili izgovoren u okviru emisije služi samo i isključivo za zabavu slušalaca.“
- „Sloboda izražavanja uključuje i pravo medija da u svom djelovanju koriste humor kao nesporno sredstvo komunikacije, a u skladu sa propisanim čl. 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima i drugim

međunarodnim i nacionalnim propisima, na koje ukazuje."

- *„Emitovanjem navedene emisije emiter nije prekršio odredbu člana 15 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama, kojom je propisano koje se AVM usluge definišu kao zabranjene."*
- *„U konkretno slučaju nije došlo do kršenja Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima iz sljedećih razloga:*
 - a. sadržaj je emitovan u okviru jasno prepoznatog zabavnog formata;*
 - b. sadržaj je proizveden i emitovan u kontekstu međunarodno priznatog Dana šale;*
 - c. Voditelji nisu iznosili uvredljive komentare, niti su podržali diskriminaciju bilo kog lica ili grupe lica;*
 - d. postoji jasno istaknuti disclaimer - napomena da svrha emisije nije omalozžvanje niti vrijeđanje bilo koga već isključivo humor i zabava;*
 - e. Shodno zakonskim odredbama, programski sadržaj u ovom slučaju je praviino označen i raspoređen, na način što je izričito zauzet stav kojim se ne podržava diskriminatorno ponašanje."*
- *„Agencija nije dokazala postojanje štetne posljedice po pripadnike određene grupe."*
- *„Agencija je preširoko tumačila pojam diskriminacije, zanemarila standarde slobode izražavanja (uključujući humor i satiru) i time primijenila materijalno pravo na način koji nije utemeljen ni u domaćem ni u međunarodnom zakonodavstvu."*

U konačnom predloženo je da Savjet Agencije usvoji žalbu i poništi pobijano rješenje Agencije.

Na sjednici održanoj 23.06.2025. godine, Savjet Agencije je razmotrio predmetnu žalbu i spise predmeta, i tom prilikom ostvario uvid u sljedeće akte:

- prigovor g-dina Andreja Vujovića na rad emitera (akt zaveden kod Agencije pod br. UP I 04-043/25-73/1 od 03.04.2025. godine);
- Nalaz Sektora za nadzor Agencije (akt br. UP I 04-043/25-73/2 od 04.04.2025. godine);
- Odluku o pokretanju postupka nadzora po službenoj dužnosti (akt br. UP I 04-043/25-73/3 od 07.04.2025. godine);
- Zahtjev za izjašnjenje upućen emiteru (akt br. UP I 04-043/25-73/4 od 07.04.2025. godine);
- Izjašnjenje emitera od 15.04.2025. godine;
- Rješenje direktorice Agencije (akt br. UP I 04-043/25-73/5 od 30.04.2025. godine, ispravljeno Rješenjem br. UP I 04-043/25-73/6 od 08.05.2025. godine) i
- Žalbu emitera (akt zaveden kod Agencije pod br. UP II 01-043/25-4/1 od 14.05.2025. godine).

Razmatrajući osnovanost žalbenih navoda, a na osnovu informacija i navoda sadržanih u spisima predmeta, Savjet Agencije je konstatovao sljedeće:

- Dana 03.04.2025 godine Agenciji je dostavljen je prigovor gospodina Andreja Vujovića iz Cetinja (akt zaveden kod Agencije pod br. UP I 04-043/25-73/1 od 03.04.2025. godine) na rad emitera, kao komercijalnog emitera opšteg radijskog programa „TDI Radio", u kojem je podnosilac prigovora naveo da su se u radijskom programu emitera čula „posprdna uključenja na račun lica i djece sa invaliditetom kroz formu viceva".
- Agencija je na osnovu izvršenog nadzora (nalaz Sektora za nadzor br. UP I 04-043/25-73/2 od 04.04.2025. godine) utvrdila da prigovor posjeduje elemente za pokretanje postupka po službenoj dužnosti, pa je donijela odluku o pokretanju postupka nadzora po službenoj dužnosti (akt br. UP I 04-043/25-73/3 od 07.04.2025. godine) radi utvrđivanja da li je došlo do kršenja člana 11 Pravilnika.

- U cilju utvrđivanja da li je emitovanjem spornog programskog sadržaja došlo do kršenja Pravilnika, Agencija je od emitera zatražila pisano izjašnjenje (akt br. UP I 04-043/25-73/4 od 07.04.2025. godine).
- U ostavljenom roku, emiter je dana 15.04.2025. godine dostavio izjašnjenje u kome je naveo:
 - da je „sadržaj zabavne emisije 'Antidepresiv' isključivo humorističkog karaktera, a *nikako da omalovažava ili vrijeđa bilo koju društvenu grupu, bilo koja lica, bilo koje pripadnike bilo koje nacionalne manjine*“, kao i da se „*oslanja upravo na suštinu vica kao forme izražavanja da kroz smijeh poveže ljude različitih pogleda*“.
 - da je „sporni programski sadržaj citiran u Nalazu emitovan na dan koji je posvećen šali, humoru i zabavi. U tom duhu, sadržaj emisije bio je prilagođen kontekstu tzv. 'Dana šale', koji je međunarodno priznat kao dan u kojem se dozvoljava slobodniji i humorističniji pristup u medijima.“
 - da „*sloboda izražavanja jeste i mora ostati prioritet svakog demokratskog društva i države*“, citirajući u nastavku izjašnjenja relevantne propise.
 - da „*podnosilac prigovora sugerise da je emisija imala uvredljiv karakter, pri čemu ne uzima u obzir osnovnu svrhu programa - da se kroz humor, u kojem učestvuju sami slušaoci emisije, podstakne na smijeh i dobro raspoloženje, a ne da se stvori negativan utisak niti povrijedi, unizi ili diskriminiše bilo koje lice ili grupa lica*“.
 - da „*na početku, tokom i na kraju svake emitovane zabavne emisije 'Antidepresiv', po nekoliko puta se emituje disclaimer koji sadrži jasnu napomenu i glasi: 'Svrha ove emisije nije omalovažavanje niti vrijeđanje bilo koga već isključivo humor i zabava.'*“, čime se „*TDI radio izričito ograđuje od bilo kakve namjere za uvredu, omalovažavanje ili narušavanje ugleda bilo kog lica ili grupe. Sadržaj je isključivo namijenjen humoru i zabavi*“.

Na kraju emiter zaključuje da „nije došlo do kršenja Pravilnika o programskim standardima u radijskim i televizijskim programima iz sljedećih razloga:

- *Sadržaj je emitovan u okviru jasno prepoznatog zabavnog formata;*
- *Sadržaj je proizveden i emitovan u kontekstu međunarodno priznatog Dana šale;*
- *Voditelji nisu iznosili uvredljive komentare, niti su podržali diskriminaciju bilo kog lica ili grupe lica;*
- *Postoji jasno istaknuti disclaimer - napomena da svrha emisije nije omalovažavanje niti vrijeđanje bilo koga već isključivo humor i zabava;*
- *Shodno zakonskim odredbama, programski sadržaj u ovom slučaju je pravilno označen i raspoređen, na način što je izričito zauzet stav kojim se ne podržava diskriminatorno ponašanje.*“

Nakon pažljivog razmatranja navoda iznijetih u žalbi, ovaj organ prije svega nalazi da se osnovano žalbom navodi da je u tački 5. pobijanog Rješenja pogrešno označeno i obavezano pravno lice „AST“ d.o.o. iz Podgorice da umjesto pravnog lica „TDI radio“ d.o.o. iz Podgorice, koje je stranka u postupku, u pisanoj formi, obavijesti Agenciju o načinu (sadržaj, datum i vrijeme) objavljivanja informacije o izrečenoj mjeri iz tačke 1. pobijanog Rješenja.

Nesporno je prvostepeni organ propustio da u skladu sa odredbom člana 26 Zakona o upravnom postupku, postupajući po službenoj dužnosti, sam otkloni tehničku grešku u pisanju (naziv pravnog lica) i umjesto privrednog društva „AST“ d.o.o. iz Podgorice pravilno označi privredno društvo „TDI radio“ d.o.o. iz Podgorice kao stranku u postupku, da u pisanoj formi obavijesti Agenciju o načinu (sadržaj, datum i vrijeme) objavljivanja informacije o izrečenoj mjeri iz tačke 1. pobijanog Rješenja.

Na ovaj način učinjena je bitna povreda odredaba upravnog postupka, jer je prvostepeni organ propustio da pravilno označi stranku u postupku odnosno da po službenoj dužnosti sam otkloni tehnički nedostatak u pisanju, što je uticalo na zakonitost pobijanog rješenja. Kod ovakvog stanja stvari, drugostepeni organ je postupajući po žalbi emitera izmijenio tačku 5. pobijanog Rješenja, na način što je umjesto privrednog društva „AST“ d.o.o. iz Podgorice, koje nije stranka u postupku, pravilno označio privredno društvo „TDI Radio“ d.o.o. iz Podgorice kao obveznika dostavljanja obavještenja o objavi izrečene upravno-nadzorne mjere.

Nadalje, prilikom razmatranja da li je emitovanjem spornog programskog sadržaja pod nazivom „Antidepressiv“ došlo do kršenja propisanih standarda, drugostepeni organ nalazi da prvostepeno Rješenje sadrži jasne i opravdane razloge, posebno imao u vidu sljedeće:

- Članom 11 st. 2 Pravilnika zabranjeno je u radijskim i televizijskim programima emitovanje programskih sadržaja kojima se potencira pripadnost određenoj grupi, opredjeljenje, stvarno ili pretpostavljeno lično svojstvo, kao oblik diskriminacije prema njima.
- Stavom 3 istog člana propisano je da je emiter dužan da izbjegava korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom.

Drugostepeni organ cijenio je navode emitera da prvostepeni organ nije uvažio niti jedan argument iz pisanog izjašnjenja, kao i da je iste izvlačio iz konteksta, puko ih nabrajajući sa ciljem da se umanjí njihova dokazna težina i značaj, uz zanemarivanje relevantnih dokaza, i našao da osporeno rješenje sadrži jasne i opravdane razloge, tako da se neosnovano navodima žalbe osporava njegova zakonitost u odnosnom dijelu.

U prilog ovakvom stavu ide i činjenica da je prvostepeni organ u pobijanom Rješenju (strana 5) eksplicitno naveo da je Agencija imala u vidu navode emitera da svrha emisije nije bila omalovažavanje ili vrijeđanje, već isključivo zabava, ali da je sa druge strane istovremeno ukazao da sadržaj koji koristi stereotipe ili ismijava lična svojstva određenih grupa može poslužiti kao sredstvo normalizacije diskriminatornih stavova.

Neosnovani su navodi emitera da je prvostepeni organ pogrešno zaključio kada je utvrdio da se vicevi poslati od strane slušalaca, a pročitani od strane voditelja u emisiji, mogu smatrati urednički odabranim i kontrolisanim sadržajem, za čije emitovanje je u cjelosti odgovornost na emiteru.

Prednje iz razloga što je odredbom člana 3 stav 1 Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama (u daljem tekstu: „Zakon“) između ostalog propisano da emiter ima uredničku odgovornost za izbor sadržaja AVM usluge i organizaciju njenog pružanja.

U konkretnom slučaju, činjenica da su sporni sadržaji odabrani i izgovoreni od strane voditelja emisije, ne isključuje odgovornost emitera, obzirom da urednička odgovornost ne obuhvata samo direktno upravljanje sadržajem, već i odgovornost za ukupnu programsku politiku, uključujući i obavezu da se spriječi emitovanje sadržaja koji su u suprotnosti sa propisanim standardima, naročito u pogledu zabrane diskriminacije i vrijeđanja dostojanstva pripadnika ranjivih društvenih grupa.

Time što je emiter dozvolio da se u okviru redovnog radijskog programa emituje programski sadržaj koji sadrži negativne stereotipe o pripadnicima posebno ranjivih društvenih grupa (pripadnici romske populacije, lica sa invaliditetom, žrtve nuklearne nesreće) isti je objektivno preuzeo odgovornost za posljedice tog emitovanja. Prednje kod činjenice da humoristički oblik izražavanja ne isključuje njegovu društvenu i pravnu štetnost kada se njime prihvataju i produbljuju predrasude, podržavaju stereotipi (Romi ne govore dobro jezik u službenoj upotrebi, nevidljivi su, sva djeca u Černobilju su sa genetskim promjenama) što za posledicu ima realan potencijal da doprinese daljoj stigmatizaciji društveno ranjivih grupa, a to je upravo ono što član 11 Pravilnika zabranjuje.

Isticanja emitera da je cilj emisije bio zabava i humor, da je emitovana na međunoradno priznati Dan šale, da se prilikom čitanja viceva u emisiji nije vrijeđalo niti se moglo vrijeđati ičije dostojanstvo, da ne postoje barijere niti diskriminacija bilo kakve grupe ili pojedinca, da su voditelji tokom emisije više puta naglašavali da se ograđuju od sadržaja viceva, kao i činjenica da je na početku, tokom i na kraju svake emisije „Antidepressiv“ emitovan „disclaimer“ ('svrha ove emisije nije omalovažavanje niti vrijeđanje bilo koga, već isključivo humor i zabava'), ne isključuju njegovu odgovornost.

Prednje jer je emiter saglasno Zakonu odgovoran za cjelokupan programski sadržaj koji emituje, bez obzira na izjave o namjeri ili dodatne napomene. Namjera emitera da se sadržaj predstavi kao zabavan ili humoristički, ne isključuje odgovornost emitera, ukoliko je sadržaj objektivno takav da doprinosi širenju stereotipa, stigmatizaciji ili diskriminaciji ranjivih društvenih grupa. Obaveza emitera je da izbjegava, a ne da se naknadno ograđuje od sadržaja koji bi mogao biti diskriminatoran ili uvredljiv za društveno ranjive grupe.

U konkretnom slučaju verbalno ograđivanje odnosno isticanje „disclaimer“-a, ne mogu neutralizovati uticaj emitovanog sadržaja na slušaoce, obzirom da se procjenjuje objektivni uticaj na javnost i potencijalna štetnost sadržaja, a ne subjektivna namjera. Šta više, voditelji emisije jasno pokazuju postojanje svijesti o

moogućim negativnim efektima koje emitovani sadržaj može imati na pripadnike određene grupe ljudi, navedeći da očekuju *'da ih sada tuži i romsko udruženje'*.

Da humor ne uživa automatsku zaštitu ukoliko ima diskriminatorni karakter, potvrđuje i sudska praksa, uključujući presude Evropskog suda za ljudska prava ('Aksu protiv Turske' i 'Féret protiv Belgije'), u kojima je sud zauzeo stav da i sadržaji koji su predstavljeni kao humoristički ili zabavni gube pravo na zaštitu slobode izražavanja kada svojim objektivnim sadržajem doprinose širenju stereotipa i diskriminaciji ranjivih društvenih grupa. Verbalno ograđivanje od sadržaja ili napomene da je sadržaj zabavnog karaktera ne anuliraju njegov objektivni uticaj na slušaoce, niti oslobađaju emitera odgovornosti za emitovani program.

Neosnovano emiter ističe da prvostepeni organ nije dokazao da je emitovanje spornog sadržaja proizvelo štetnu posljedicu po određenu grupu ljudi, obzirom da obaveza emitera da se uzdrži od emitovanja programskih sadržaja koji mogu podstaći na nedozvoljen govor ili diskriminaciju ne zavisi od dokazivanja da je štetna posljedica stvarno nastupila, dovoljno je samo da sadržaj u objektivnom smislu, može da proizvede takav efekat na razumnog (prosječnog) slušaoca. Ovakav standard ima za cilj preventivnu zaštitu javnog interesa i prava pripadnika društveno ranjivih grupa, što je i svrha odredbe člana 11 Pravilnika.

Da je sadržaj neminovno proizveo negativan efekat na određene slušaoce, govori i to da je prvostepeni organ pokrenuo postupak po inicijativi građanina (slušaoca). Navodi emitera da se u konkretnom radi o subjektivnom osjećaju pojedinca, koje nema objektivno utemeljenje obzirom na pravu prirodu emitovanog sadržaja – humor i zabava, ustvari predstavljaju svojevrsni vrednosni sud emitera, odnosno subjektivno mišljenje koje ne odražava nužno pravu prirodu samog sadržaja i nije obavezujuće.

Emiter u žalbi dalje navodi da je pozivanje prvostepenog organa na presudu Evropskog suda za ljudska prava 'Le Pen protiv Francuske' neprimjereno, jer se radi o političkom govoru, koji se ne može dovesti u vezu sa humorističkim izražavanjem u radijskom programu.

Međutim, u konkretnom slučaju, po nalaženju drugostepenog organa prvostepeni organ nije vršio pravnu analogiju između političkog i humorističkog govora u smislu njihovog karaktera ili konteksta, već je presuda pomenuta isključivo radi isticanja relevantnog pravnog standarda Evropskog suda, da sloboda izražavanja (pa i kada se radi o tolerisanom provokativnom, šokantnom ili uznemiravajućem govoru) nije apsolutna i podliježe ograničenjima, naročito kada doprinosi širenju negativnih stereotipa o ranjivim društvenim grupama.

Taj pravni standard ima opštu primjenu, nezavisno od toga da li se radi o političkom, humorističkom ili drugom obliku javnog govora. Upravo u tom smislu je prvostepeni organ učinio osvrst na navedenu presudu, kao primjer stava (opšteg standarda) Evropskog suda za ljudska prava da govor, bez obzira na formu, prevazilazi granice dozvoljenog i gubi zaštitu kada doprinosi diskriminaciji, mržnji ili stigmatizaciji.

S tim u vezi, Evropski sud za ljudska prava i u drugim predmetima, među kojima i u već pomenutim 'Aksu protiv Turske' i 'Féret protiv Belgije' ističe da čak i kada je govor predstavljen u humorističkoj formi, on nije zaštićen ako doprinosi širenju predrasuda i negativnih stereotipa, što je upravo u konkretnom i slučaju.

Prvostepeni organ u pobijanom Rješenju navodi da je prilikom odlučivanja izvršio detaljnu analizu relevantnih segmenata sadržaja, sa posebnim osvrtom na propisane medijske standarde i međunarodne norme koje uređuju slobodu izražavanja i zaštitu ljudskog dostojanstva.

S tim u vezi, prvostepeni organ pravilno polazi i uzima u obzir potrebu posebne zaštite i senzibilnijeg pristupa prema pripadnicima ranjivih društvenih grupa (uključujući i pripadnike nacionalnih manjina - romske populacije, osobe sa invaliditetom, žene, djecu i dr.), a koju zaštitu uživaju na osnovu Ustava Crne Gore, Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o audiovizuelnim medijskim uslugama i brojnih drugih nacionalnih i međunarodnih akata koje je Crna Gora ratifikovala (Evropska konvencija o ljudskim pravima, Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina, Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije i dr.).

Upravo ta zaštita ima za cilj da spriječi njihovu stigmatizaciju, diskriminaciju i isključenje iz društvenog života. Takođe, ona obavezuje pružaoce medijskih usluga da svojim programskim sadržajem ne doprinose širenju stereotipa i predrasuda, već da afirmišu principe jednakosti, tolerancije i poštovanja različitosti.

Mediji, kao ključni akteri u oblikovanju javnog mnjenja, imaju posebnu odgovornost da svojim djelovanjem doprinose izgradnji inkluzivnog društva, u kojem se poštuju ljudska prava svih građana, bez obzira

na njihovu etničku, socijalnu ili drugu pripadnost. U tom kontekstu, zakonodavni okvir Crne Gore usklađen je sa međunarodnim standardima, čime se stvaraju uslovi za punu integraciju i ravnopravnost ranjivih grupa.

Stoje navodi da Agencije nije sudski organ, ali je u vršenju svojih ovlašćenja u oblasti nadzora nad programskim sadržajem pružaoca usluga dužna da primjenjuje nacionalno zakonodavstvo u skladu sa Ustavom i ratifikovanim međunarodnim aktima, uključujući Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. Primjena standarda proporcionalnosti (trostepenog testa iz člana 10 stav 2 Konvencije) prilikom odlučivanja o zakonitosti ograničenja slobode izražavanja nije isključivo pravo sudova, već je to obaveza svih organa javne vlasti uključujući i regulatorna tijela kada odlučuju o pravima i slobodama, što proizlazi iz načela zakonitosti i obaveze zaštite javnog interesa i prava drugih lica, naročito pripadnika ranjivih društvenih grupa grupa.

Prvostepeni organ je pravilno postupio kada je prilikom procjene opravdanosti ograničenja slobode izražavanja u cilju rješavanja kolizije prava (prava na slobodu izražavanja i prava na dostojanstvo i zaštitu od diskriminacije) primijenio test trostepenosti.

Prvostepeni organ pružio je potrebnu argumentaciju za svaki pojedinačni standard i pravilno zaključio kada je utvrdio da predmetno ograničenje ima utemeljenje u zakonu, obzirom da član 11 Pravilnika jasno zabranjuje emitovanje sadržaja koji diskriminišu na osnovu pripadnosti određenoj grupi ili ličnih svojstava, da je ograničenje imalo legitiman cilj koji je sadržan u zaštiti dostojanstva i prava ranjivih društvenih grupa koji se suočavaju sa značajnim društvenim predrasudama i diskriminacijom, pri čemu sadržaji koji doprinose daljoj stereotipizaciji dodatno otežavaju njihovu socijalnu inkluziju. Prvostepeni organ je pravilno cijenio i kada je našao da je ograničenje slobode izražavanja bilo opravdano i neophodno kako bi se zaštitila prava drugih i očuvale vrijednosti tolerancije i poštovanja koje su temelj demokratskog društva, obzirom na činjenicu da je humor emitovan u emisiji „Antidepresiv” samo osnažio već postojeće predrasude u odnosu na ranjive društvene grupe.

Drugostepeni organ imao je u vidu i pozivanja emitera na regionalnu praksu, ali je našao da ista nije primjenjiva u konkretnoj pravnoj situaciji.

Prednje sa razloga što se u postupku po prigovoru NVO „Alternativa Crna Gora” iz Podgorice, na rad privrednog društva „Pink M Company” d.o.o., emitera televizijskog programa „TV Pink M”, odbijeni prigovor odnosio na neadekvatno označavanje i raspoređivanje programskih sadržaja „AmiG Show” i „Zadruga” i potencijalno kršenje odredbi članova 23, 23a, 24 odnosno 25 tada važećeg Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima, a ne na kršenje zabrane propisane odredbom člana 11 Pravilnika da se u radijskim i televizijskim programima ne smiju emitovati programski sadržaji kojima se potencira pripadnost određenoj grupi, opredjeljenje, stvarno ili pretpostavljeno lično svojstvo, kao oblik diskriminacije prema njima, odnosno obaveze emitera da izbjegava korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom.

Nadalje, Regulatorno tijelo za elektronske medije Srbije (REM) pokrenulo je postupak po službenoj dužnosti, protiv emitera „Prva TV” zbog potencijalnog kršenja standarda prilikom emitovanja programskog sadržaja „Veče sa Ivanom Ivanovićem”, jer je u emisiji na pogrđan način bilo govora o Hrvatima i katoličkoj crkvi, kao i poziv da „Al Kaida postavi atomsku bombu kada Hrvatska uđe u Evropsku uniju.” U konkretnom slučaju, nadležno regulatorno tijelo je obustavilo postupak i utvrdilo da su pomenuti navodi bili izrečeni u okviru žanra „stand-up komedije”, koja pored ostalog podrazumijeva podsmešljiv odnos prema tabuima.

Dovodeći u vezu pomenuti postupak sa utvrđenim kršenjem emitera, jasno je da se isti kako činjenično tako ni pravno ne mogu poistovjetiti, naročito kod činjenice da se tabu govor odnosi na teme o kojima se u društvu ne govori obzirom da se smatraju neprikladnim ili zabranjenim iz kulturnih ili moralnih razloga, dok sa druge strane diskriminatorni govor ima za cilj ili posljedicu uvredljiv, omalovažavajući ili diskriminatoran ton usmjeren prema pripadnicima određenih društvenih grupa, na osnovu njihovih ličnih svojstava.

Neosnovani su navodi emitera da emitovanjem spornog sadržaja nije došlo do kršenja odredbe člana 15 Zakona, kojom je propisano koje se AVM usluge definišu kao zabranjene, obzirom da potencijalno kršenje navedene odredbe nije ni bilo predmet postupka, niti je prvostepeni organ istu primijenio prilikom utvrđivanja postojanja kršenja i izricanja upravno-nadzorne mjere. Emiter se očigledno pogrešno poziva na drugu materijalnu normu, obzirom da je upravno-nadzorna mjera izrečena pobijanim Rješenjem donijeta zbog kršenja odredbe člana 11 Pravilnika.

Drugostepeni organ cijenio je i ostale navode emitera, ali je našao da isti nijesu od uticaja za drugačije odlučivanje u ovoj pravnoj stvari.

U konačnom, na osnovu činjeničnog utvrđenja i gore citiranih odredbi, po nalaženju ovog organa, pravilno je i zakonito prvostepeni organ postupio kada je našao da izricanje upozorenja predstavlja preventinu, proporcionalnu i primjerenu mjeru, kojom se emiteru jasno ukazuje na obavezu poštovanja normi, bez primjene strožijih sankcija.

Odluka o troškovima postupka zasnovana je na odredbi člana 94 Zakona o upravnom postupku, kod činjenice da emiter nije u cjelosti uspio u postupku, kao i da je izrečena upravno-nadzorna mjera ostala nepromijenjena.

Shodno članu 126 st. 3 Zakona o upravnom postupku, Savjet Agencije je odlučio kao u izreci ovog Rješenja.

Ovo Rješenje će biti objavljeno na internet stranici Agencije www.amu.me.

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

PRAVNA POUKA

Ovo Rješenje je konačno i protiv njega se može pokrenuti spor pred Upravnim sudom Crne Gore u roku od 20 dana od dana prijema ovog Rješenja.

Predsjednik
Savjeta Agencije za audiovizuelne medijske usluge
dr Branko Bošković

Dostavljeno:

- „TDI Radio“ d.o.o.
- Advokatica Milena Pejović
- Direktorica Agencije za audiovizuelne medijske usluge
- Sektor za nadzor
- Sektor za informacione-komunikacione tehnologije
- Arhiva